

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Jaarbeeld 2017

Voorwoord

Monique Vogelzang is inspecteur-generaal van het Onderwijs

2017 is het jaar waarin we formeel zijn gestart met ons vernieuwde toezicht. Op 1 augustus, een mooie zomerdag, waarop alle scholen gesloten waren en veel van onze medewerkers op vakantie. De dag ging daardoor vrij ongemerkt voorbij. Dat kwam natuurlijk door het moment, maar ook doordat we er voor ons gevoel al middenin zaten. We waren al een aantal jaren bezig met ons vernieuwde toezicht; met pilots, consultaties, scholing en proefdraaien. Ik zou bijna zeggen: we waren er helemaal klaar voor.

Blijven leren, reflecteren en verbeteren

Ons toezicht blijft natuurlijk altijd in beweging, omdat onze omgeving, het onderwijs en het beleid ook continu in beweging zijn. Toezicht is niet op een bepaalde dag klaar. We blijven leren, reflecteren en verbeteren, zoals we in onze evaluatie 'Naar vernieuwd toezicht', die in juni 2017 naar de Tweede Kamer ging, ook laten zien. Ook onderzoeken we of ons toezicht het beoogde effect heeft.

Aandacht voor kansengelijkheid

2017 was ook het jaar, waarin er veel aandacht was voor kansengelijkheid. In 2016 hebben we dit onderwerp geagendeerd in de Staat van het Onderwijs. Dit jaar hebben we in de Staat van het Onderwijs aandacht gevraagd voor grote schoolverschillen in ons land, ook met een vergelijkbare leerlingenpopulatie. Beide onderwerpen blijven de komende tijd de aandacht vragen.

Het dagelijkse werk

In 2017 deden we ca. 3.000 onderzoeken en bezoeken bij besturen, scholen en opleidingen.

We rapporteerden daarnaast over een aantal thema's, zoals bijvoorbeeld de kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie, onbevoegd lesgeven, de ontwikkeling van de kwaliteit van het onderwijs in Caribisch Nederland en selectie in en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Daarbij vinden we het belangrijk om met de betrokkenen in gesprek te gaan. Dat doen we door middel van rondetafelgesprekken, congressen, maar ook via de sociale media zoeken we de dialoog met de mensen in het onderwijs en andere geïnteresseerden.

Waarborgen en stimuleren

We werken als inspectie in de eerste plaats voor de leerlingen en studenten en hun ouders. We willen bijdragen aan een onderwijsstelsel dat kansen biedt en geen talenten over het hoofd ziet. Dat doen we in dialoog met het veld. Een belangrijke pijler van ons werk blijft onze waarborgfunctie. Waar het onderwijs van onvoldoende kwaliteit is, is er ons alles aan gelegen dat het snel beter wordt. Ons oordeel kan dan behoorlijk ingrijpend zijn voor het betrokken bestuur en onderwijsteam. Maar het is wel altijd in het belang van de leerlingen en het team. Naast die waarborgfunctie willen we vooral ook een stimulerende rol spelen, gericht op voortdurende verbetering van de onderwijskwaliteit in Nederland.

Inhoudsopgave

1. Ontwikkelingen

Ter inleiding	5
Invoering van vernieuwd toezicht per 1 augustus 2017	5
Vernieuwing in het stelseltoezicht	6

2. Dialoog

Waardering van bezoeken	8
Digitale communicatie en persoonlijk contact	8
Bereikbaarheid voor vragen en signalen	9
Inzet juridische expertise	10
Samenwerking met rijksinspecties	10
Internationale samenwerking	11
Academische samenwerking	11
Draagvlak voor verandering	11
Raad van Advies	12

3. Activiteiten

Toezicht op het primair onderwijs	14
Toezicht het op voortgezet onderwijs	15
Niet bekostigd onderwijs (primair en voortgezet onderwijs)	16
Nederlands onderwijs in het buitenland (primair en voortgezet onderwijs)	16
Toezicht op het (voortgezet) speciaal onderwijs	17
Toezicht op het middelbaar beroepsonderwijs	18
Toezicht op het hoger onderwijs	19
Financieel toezicht	19
Peil.onderwijs	20
(Programmatische) handhaving	22
Aangrenzende terreinen van toezicht	23
Overige toezichtactiviteiten	24

4. Organisatie

Leiding en management	27
Sturingsmodel	27
Personeelsbeleid	28
Personeelsgegevens	28
Veiligheid en integriteit van ons personeel	28
Certificering ISO 9001 norm	29
Informatiebeleid	29
Begroting en realisatie	29

1. Ontwikkelingen

Jaarlijks presenteren we de Staat van het Onderwijs met belangrijke ontwikkelingen in het onderwijs. Het jaarverslag dat nu voor u ligt, gaat over de inspectie als organisatie: over welke activiteiten we hebben ondernomen, met welke inzet van middelen en capaciteit. In het jaarverslag benoemen we de belangrijkste ontwikkelingen in het afgelopen jaar. Meer informatie over ons toezicht en over onze taken en bevoegdheden vindt u op onze website www.onderwijsinspectie.nl.

Met de Staat van het Onderwijs die in april 2016 is uitgekomen, hebben we het thema kansen(on)gelijkheid nadrukkelijk op de agenda gezet. In de Staat van het Onderwijs die we in april 2017 hebben gepresenteerd, werken we dit thema verder uit. De Nederlandse samenleving raakt talent kwijt, doordat leerlingen met laagopgeleide ouders onvoldoende kansen krijgen om zich te ontwikkelen en ook omdat er te grote kwaliteitsverschillen zijn tussen scholen. Verschillen die spelen in alle sectoren en bij alle schooltypen. Het gaat om verschillen zonder direct in het oog springende gevolgen. Maar kijken we wat breder en wat beter, dan valt op dat we veel talent laten liggen. Aan de gesprekken over kansenongelijkheid en schoolverschillen hebben we in 2017 op tal van manieren en plekken een bijdrage geleverd. Ook zijn we verder onderzoek gaan doen.

Invoering van vernieuwd toezicht per 1 augustus 2017

2017 is ook het jaar waarin het vernieuwde toezicht officieel van start is gegaan. Dat gebeurde midden in de zomervakantie, op 1 augustus 2017. Na een periode van enkele jaren van pilots, internetconsultaties, veldconsultaties, formeel overleg met het onderwijsveld en behandeling van de wijziging van de Wet op het onderwijstoezicht in het parlement.

Het vernieuwde toezicht heeft betrekking op het funderend onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs, niet op het hoger onderwijs. Het is gebaseerd op twee belangrijke pijlers: waarborgen en stimuleren. We blijven er onverminderd op toezien dat leerlingen en studenten onderwijs van voldoende kwaliteit ontvangen. Als er risico's zijn, dan voeren we een onderzoek uit. Daarnaast stimuleren we besturen, scholen en opleidingen te werken aan verbetering van hun onderwijs. Waar mogelijk sluiten we aan op de ambities die de besturen, scholen en opleidingen zelf hebben.

Onderdeel van onze stimulerende functie is differentiatie in wat we over besturen en scholen zeggen in onze rapporten. In het Regeerakkoord van het kabinet Rutte III is dit nog eens expliciet bevestigd. Het Regeerakkoord bevat de volgende passage: *Het toezicht is vernieuwd. De inspectie toetst in de toekomst niet alleen op de deugdelijkheidseisen, maar stimuleert ook dat scholen zich continu verbeteren. Dit komt tot uitdrukking in de waardering 'goed' of het toekennen van het predicaat 'excellent'.*

Het vernieuwde toezicht begint bij de besturen. Bij elk bestuur komen we elke vier jaar. Daarbij hoort dan verificatieonderzoek bij een aantal van de scholen of opleidingen die onder een bestuur vallen, en uiteraard ook onderzoek bij scholen waar we risico's zien. Besturen of scholen kunnen ons ook vragen te onderzoeken of een school de waardering 'goed' kan krijgen. De waardering 'goed' is vanaf 2017 voorwaarde voor deelname aan het traject 'Excellente School'.

Natuurlijk doen we ook tussentijds onderzoek bij scholen waar we risico's zien. We maken elk jaar een risicoanalyse van alle besturen en scholen. Op basis daarvan kunnen we besluiten niet te wachten op het vierjaarlijkse onderzoek. Verder is het zo dat we op elke school in het funderend onderwijs minimaal eenmaal in de vier jaar langskomen.

In het schooljaar 2016/2017 hebben we onderzoeken bij besturen en scholen uitgevoerd volgens het vernieuwde toezicht. Om zelf verdere praktijkervaring op te doen, en ook om het veld te laten wennen aan de nieuwe manier van toezicht.

Voor de zomer van 2017 stuurden de toenmalige minister en de staatssecretaris van OCW onze evaluatie 'Naar vernieuwd toezicht' naar de Tweede Kamer. Kern van die evaluatie is dat het vernieuwde toezicht op veel draagvlak in het veld kan rekenen. Vrijwel alle besturen en scholen vinden het een verbetering. Ook docenten waarderen het nieuwe toezicht. Wel voelt het voor vele besturen en scholen nog erg nieuw en anders. De evaluatie heeft ons geleerd dat we energie moeten blijven steken in de communicatie rond de verwachtingen over het toezicht.

Vanaf de zomer zijn we officieel aan de slag gegaan met het vernieuwde toezicht. Ook na de invoering blijven we nauwlettend volgen hoe het veld ons toezicht beoordeelt. Bovendien zullen we onderzoeken of ons toezicht het beoogde effect heeft. Het was in 2017 nog te vroeg om iets over de effecten te kunnen zeggen. In 2020 zal het onderzoek van de Radboud Universiteit naar de effecten van het vernieuwd toezicht beschikbaar zijn. Intussen blijven we leren, reflecteren en verbeteren. Zo willen we samen met het onderwijsveld werken aan verbetering van het onderwijs in Nederland.

Vernieuwing in het stelseltoezicht

In 2017 hebben we veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van de zogenoemde stelselmonitor. Deze gaat meerjarige informatie bieden over onderwerpen die belangrijk zijn voor het toezicht op instellings- en op stelselniveau. Op basis van de monitor willen we trends in kaart brengen in zogenoemde stelselbeelden. Die kunnen vervolgens dienen als basis voor de selectie van thema's voor ons stelseltoezicht en voor de Staat van het Onderwijs. De trendinformatie is ook relevant voor ons instellingstoezicht, met name voor de gesprekken die onze inspecteurs met schoolbesturen voeren.

2. Dialoog

Draagvlak voor ons toezicht vinden we belangrijk. Daarom hebben we het onderwijs nauw betrokken bij de vernieuwing van ons toezicht en benutten we de feedback die we krijgen van besturen, instellingen, scholen en samenwerkingsverbanden. We overleggen geregeld met het georganiseerde onderwijsveld en vragen besturen en scholen hoe zij ons toezicht ervaren. Via het Loket Onderwijsinspectie zijn we bereikbaar voor vragen en signalen van scholen, besturen, ouders en andere belangstellenden over bijvoorbeeld ons toezicht, onze website of het Internet Schooldossier (ISD). We besteden veel aandacht aan de communicatie via social media, de belangstelling voor onze uitingen wordt elk jaar groter. Verder werken we actief samen met andere inspecties in binnen- en buitenland. In een aantal academische werkplaatsen werken we samen met de wetenschap.

Waardering van bezoeken

De afgelopen jaren hebben we gewerkt aan de vernieuwing van ons toezicht. Deze vernieuwing is mede gebaseerd op de feedback die we krijgen van besturen, instellingen, scholen en samenwerkingsverbanden. Soms krijgen onze inspecteurs deze feedback direct na hun onderzoek en we verzamelen ook al jaren systematisch feedback. Dit doen we door na het onderzoek een vragenlijst te sturen naar de onderzochte besturen, scholen, instellingen en samenwerkingsverbanden.

Het schooljaar 2016/2017 is het laatste schooljaar waarin we hebben gewerkt aan de ontwikkeling van het vernieuwde toezicht dat met ingang van 1 augustus 2017 in werking is getreden. We hebben in 2016/2017 onderzoeken uitgevoerd met zowel het 'oude' onderzoekskader als met het vernieuwde toezicht.

In juni 2017 heeft de minister de Tweede Kamer onze rapportage 'Naar vernieuwd toezicht; op weg naar 1 augustus 2017' toegestuurd. Besturen, instellingen en scholen blijken positief te zijn over het vernieuwde toezicht. Dat was ook in eerdere jaren, waarin we over de voortgang van het vernieuwde toezicht rapporteerden, het geval. Gemiddeld krijgt het onderzoek een hoog rapportcijfer (7,7). Vrijwel alle besturen en scholen vinden het vernieuwde toezicht een verbetering (86 procent). Ook hebben we in de evaluatie enkele knelpunten gesignaleerd. Zo geven besturen en scholen aan dat ze te weinig tijd hebben om het onderzoek voor te bereiden na ontvangst van het onderzoeksplan en zien we dat de tijdsinvestering een blijvend aandachtspunt is. Beide punten hebben te maken met de relatieve onbekendheid van ons vernieuwde toezicht. Besturen en scholen weten bijvoorbeeld vaak niet dat we pas kort van tevoren kunnen bepalen welke scholen/opleidingen we gaan bezoeken en wat we dan gaan onderzoeken, nu we aansluiten bij de ambities van het bestuur. Ook de tijdsinvestering heeft voor een deel te maken met de onbekendheid: door voor het eerst de kwaliteitszorg van besturen te onderzoeken zijn zij meer dan voorheen object van toezicht.

In het schooljaar 2016/2017 hebben we ook onderzoeken uitgevoerd volgens het 'oude' (op dat moment nog geldende) onderzoekskader. Deze onderzoeken startten niet bij het bestuur, maar we hebben in deze onderzoeken wel vernieuwende elementen toegepast. Zo hebben we bij een deel ervan een leraar of intern begeleider mee laten lopen bij de lesobservaties. Ook de onderzoeken volgens het oude onderzoekskader werden positief gewaardeerd. In juli 2017 publiceerden we het tevredenheidsonderzoek over het schooljaar 2015/2016. Scholen en instellingen in de verschillende sectoren geven de inspectie gemiddeld een rapportcijfer tussen de 7,7 en een 8,0. Over de positie van de leerresultaten in het toezicht is circa 20 tot 30 procent van de scholen minder tevreden. Het gaat dan om de wijze waarop wij de leerresultaten beoordelen en de mate waarin wij andere factoren meewegen. Juist deze aspecten hebben in het vernieuwde toezicht bijzondere aandacht.

In 2018 verschijnen de resultaten over het schooljaar 2016/2017. Deels zal het dan nog gaan over onderzoeken die nog uitgevoerd zijn met het oude toezichtkader. Vanaf schooljaar 2017/2018 hanteren we een vernieuwde vragenlijst waarmee we de tevredenheid van het vernieuwde toezicht monitoren.

Digitale communicatie en persoonlijk contact

De inspectie zoekt op verschillende manieren contact met de mensen in het onderwijs en meer in het algemeen de burger. Over de contacten met de burger zei de Nationale ombudsman medio 2017 in het rapport *Burgerperspectief in het werk van de Rijksinspecties* dat het de Rijksinspecties de afgelopen jaren doorgaans goed is gelukt zich meer te richten op burgers, in plaats van alleen op degenen die onder hun toezicht staan. We vinden dit ook heel belangrijk. We willen de contacten met de burger graag laagdrempelig en persoonlijk maken. Bijvoorbeeld met ons Loket Onderwijsinspectie, onze aandacht voor webcare en onze medewerkers die actief en zichtbaar zijn op Twitter en via blogs waarin een inkijkje wordt gegeven in de dagelijkse praktijk van ons werk.

In 2017 hebben we weer veel aandacht besteed aan de communicatie via social media. De belangstelling voor onze uitingen wordt elk jaar groter. Het aantal volgers van het Twitteraccount @onderwijsinsp groeide in 2017 naar 25.000, een groei van 10 procent ten opzichte van 2016. We hebben 526 berichten geplaatst, ongeveer 10 procent meer dan in 2015. Het aantal LinkedIn-connecties is in twee jaar tijd bijna verdubbeld: in 2017 is het gegroeid naar 11.637.

Bereikbaarheid voor vragen en signalen

Het Loket Onderwijsinspectie beantwoordt vragen en signalen van scholen, besturen, ouders en andere belangstellenden over bijvoorbeeld ons toezicht, onze website of het Internet Schooldossier (ISD). In 2017 hebben we ongeveer 7.800 e-mails beantwoord. In 2016 waren dat er bijna 8.900.

Ook op het gebied van telefonie was er in 2017 sprake van een daling. In 2016 handelde het Loket 11.125 telefoongesprekken af, in 2017 waren dat er 9.730; een daling van 14 procent. Tegelijkertijd zijn de wachttijden aan de telefoon licht opgelopen, van gemiddeld 25 naar 27 seconden; nog altijd binnen de norm van 35 seconden die we onszelf gesteld hebben.

De doorlooptijd bij vragen en signalen is toegenomen. In 2017 duurde het gemiddeld 11 dagen voor de vraagsteller een antwoord kreeg. In 2016 duurde dit gemiddeld 9 dagen. De norm die we onszelf hebben gesteld is 7 dagen. In december 2017 is ons Loket gestart met een nieuwe werkwijze waarmee we verwachten in 2018 een kortere doorlooptijd te realiseren.

Nemen we de contacten via telefoon en e-mail samen (17.050), dan gaat het in 68 procent van de gevallen om een vraag (11.600) en in 25 procent van de gevallen (4.200) om een melding (kan een klacht of signaal zijn) over een bestuur een school, een samenwerkingsverband of het onderwijs in het algemeen. Van deze meldingen waren 875 bestemd waren voor onze vertrouwensinspecteurs. Ongeveer 38 procent van de meldingen komt van scholen, zo'n 42 procent komt van ouders, scholieren of studenten. De verdeling tussen vragen en meldingen (kunnen dus ook klachten zijn) is ongeveer 50/50 bij de meldingen van ouders. Bij klachten gaat het vaak om besluiten waar ouders het niet mee eens zijn.

In 2017 hebben we de klanttevredenheid over de website gemeten. Dit heeft veel reacties opgeleverd. Deze dragen bij aan de verbetering van onze website. We willen ook de kwaliteit van onze antwoorden verbeteren. Op dit moment hebben we nog niet in beeld hoe goed we dit doen. Hiervoor willen de klantcontactmonitor gaan inzetten.

Top 5 meldingen

	Onderwerp	Aantal meldingen in 2017
1	Beleid school (po)	1.062
2	Internet schooldossier (po)	810
3	Veiligheid (po)	739
4	Examinering en toetsing (vo)	474 (via werkgroep examens ¹ nog 649)
5	Opbrengsten (po)	412

¹ Betreft team binnen inspectie dat gespecialiseerd is in vragen rond examens.

Inzet juridische expertise

Vorig jaar gaven we al aan dat juridische expertise steeds belangrijker is in het toezicht: bij de ontwikkeling van de onderzoekskaders, bij het overleg en de procedures rond inspectieonderzoeken en ook bij de totstandkoming en openbaarmaking van rapporten. Deze ontwikkeling van juridisering zet door. We hebben nadrukkelijk aandacht voor onze juridische capaciteit en expertise, om deze ontwikkeling het hoofd te bieden.

Klachten, Wob-verzoeken en Wbp-verzoeken

We ontvangen jaarlijks klachten over het handelen van de inspectie, verzoeken tot openbaarmaking van bepaalde stukken op grond van de Wet openbaarheid van bestuur en verzoeken tot inzicht in de verwerking van persoonsgegevens op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens. Op al deze verzoeken nemen we besluiten of bereiden we besluiten voor.

In 2017 hebben we twee schriftelijke klachten ontvangen over het handelen van de inspectie. Eén klacht is in een persoonlijk gesprek naar tevredenheid van de klager opgelost. Bij de andere klacht lukte dit niet. Deze klacht is daarom voor advies voorgelegd aan de onafhankelijke klachtadviescommissie. Het advies van deze commissie was om de klacht, voor zover ontvankelijk, ongegrond te verklaren. Dit advies is overgenomen.

In 2017 hebben we dertien verzoeken om informatie op basis van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob-verzoeken) ontvangen. Weliswaar stijgt het aantal Wob-verzoeken sinds enkele jaren niet meer, maar de verzoeken die binnenkomen zijn wel vaak omvangrijker en complexer dan voorheen.

We hebben in 2017 vijf verzoeken op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens ontvangen. Het betrof verzoeken tot inzage in de verwerking van persoonsgegevens. Deze inzage is verleend.

Samenwerking met rijksinspecties

De inspectieraad

We werken met de andere rijksinspecties samen in de Inspectieraad. Deze Inspectieraad heeft twee hoofdtaken: bevorderen dat rijksinspecties hun toezicht uitoefenen in overeenstemming met de principes van goed toezicht (onafhankelijk, professioneel, transparant, selectief, slagvaardig en samenwerkend) en daarnaast het uitvoeren van besluiten van het kabinet of de eerst verantwoordelijke minister wanneer het gaat om coördinatie en samenwerking bij rijkstoezicht.

In 2017 is een aanzet gegeven voor de aanpak van een aantal specifieke onderwerpen in zogenoemde doe-coalities. Onze inspectie is met name betrokken bij de thema's 'fraudepreventie (financieel integere bedrijfsvoering)', 'kwaliteit van bestuur/governance' en 'cybersecurity'. Verder is gestart met het programma Innovatie Toezicht.

Met de inspectie SZW hebben we in 2017 afspraken gemaakt over samenwerking in onderzoek naar werkdruk.

Toezicht Sociaal Domein

De decentralisaties in het sociaal domein vragen een sectoroverstijgende aanpak van de betrokken rijksinspecties². Vanaf 2016 wordt hieraan gewerkt onder de naam Toezicht Sociaal Domein. Centraal staat de vraag of kwetsbare burgers c.q. kinderen in de praktijk tijdig de zorg en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Het gaat vooral ook om de vraag of de zorg passend is en waar nodig in samenhang wordt aangeboden. De rijksinspecties bouwen hierbij voort op de ervaring die zij de afgelopen jaren hebben opgedaan binnen het Samenwerkend Toezicht Jeugd. Het Toezicht Sociaal Domein hecht aan een goede samenwerking met gemeenten en lokale toezichthouders. In 2016 en 2017 hebben we hier de eerste ervaringen mee opgedaan, bijvoorbeeld in het onderzoek 'Perspectief en participatie', een onderzoek naar jongeren die vanuit een justitiële jeugdinrichting of gesloten jeugdzorg terugkomen in de maatschappij.

Voor de uitvoering van het toezicht maken de betrokken inspecties gebruik van twee toezichtkaders: het toezichtkader Stelseltoezicht Jeugd en het toezichtkader Stelseltoezicht Volwassenen in het Sociaal Domein. Het Toezicht Sociaal Domein werkt op basis van een meerjarenprogramma. De bevindingen en rapporten zijn openbaar (www.toezichtsociaaldomein.nl).

Internationale samenwerking

Kennisdeling voor toezichtinnovatie

Onze inspectie werkt samen met andere Europese onderwijsinspecties. Via internationale contacten delen we kennis over onderwerpen die voor onze eigen toezichtinnovatie relevant zijn. In 2017 hebben we vooral met onze Angelsaksische collega's ervaringen uitgewisseld over de manier waarop we de stimulerende functie van het toezicht kunnen uitbouwen. Daarnaast hebben we ons een beeld gevormd over de wijze waarop inspecties in andere landen werken met toegevoegde inspecteurs en hoe ze binnen het toezicht gebruik maken van zelfevaluaties door scholen. In 2017 namen we ook weer deel aan enkele internationale workshops. Deze workshops gingen over de thema's 'interne evaluatie (zelfevaluatie) en externe evaluatie (toezicht)' en 'impact van toezicht op beleid'. Op managementniveau vindt er jaarlijks een uitwisseling plaats met de leiding van de Vlaamse onderwijsinspectie. Hierbij stond in 2017 de implementatie van vernieuwing van het toezicht in Nederland en Vlaanderen centraal.

Academische samenwerking

De inspectie participeert in wetenschappelijk onderzoek via zogeheten Academische Werkplaatsen (AWP's). In deze werkplaatsen doen inspecteurs, leraren/schoolleiders en wetenschappers samen onderzoek naar bepaalde thema's, bijvoorbeeld de kwaliteit en effectiviteit van het onderwijsstelsel en de vraag wat bepalend is voor de kwaliteit van sociale opbrengsten. De inspectie gebruikt de onderzoeksresultaten voor het jaarlijkse verslag over de Staat van het Onderwijs, de vernieuwing en verbetering van het toezicht en voor thematische toezichtactiviteiten.

Draagvlak voor verandering

We voerden in 2017 tweemaal overleg met de zogenoemde Ringen. Dit is het overleg met het 'georganiseerde onderwijsveld'; met vertegenwoordigers van organisaties uit het onderwijsveld en andere betrokkenen. Het Ringenoverleg gaat over wijzigingen in het toezicht en bepaalt mede het draagvlak daarvoor. De werkwijze van de Ringen is in 2015 vastgelegd in een protocol. Dat heeft vanaf 2016 geleid tot grotere openheid over wat er in de gesprekken met de Ringen aan de orde komt en wat er met de uitkomsten gebeurt. De agenda's, verslagen en andere stukken van het overleg met de Ringen zijn te vinden op onze website.

² Inspectie Jeugdzorg, Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie Veiligheid en Justitie, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Inspectie voor het Onderwijs

In 2017 ging het in het overleg het meest over het vernieuwde toezicht. In mei spraken we met de Ringen over de laatste voortgangsrapportage over het vernieuwde toezicht ('Naar vernieuwd toezicht'). De Ringen herkenden de beelden uit de rapportage die toen nog een concept-rapportage was. In juni stuurden de OCW-bewindslieden de evaluatie naar de Tweede Kamer.

In september hebben we ons Jaarwerkplan 2018 met de Ringen besproken en de daarin gemaakte keuzes toegelicht. In de Ringen kwam ook het project 'Tijdelijk toegevoegde inspecteurs' (TTE's) aan de orde. Verder hebben we in de Ringen een toelichting gegeven op de escalatieladder die we gebruiken in het kader van de handhaving van de onderwijswet- en regelgeving.

Raad van Advies

De Raad van Advies ondersteunt de inspectie door te adviseren bij de ontwikkelingen van het toezicht. De Raad heeft de wettelijke taak om de inspectie bij te staan in de waarborging van een zorgvuldige en professionele uitoefening van het toezicht (Wet op het onderwijstoezicht).

Bij de samenstelling van de Raad van Advies wordt altijd rekening gehouden met deskundigheid op het terrein van onderwijs, kwaliteitszorg en toezicht. De Raad van Advies bestond in 2017 uit:

- mevrouw J. Kriens
- mevrouw drs. Y. van Sark
- de heer C. Cornielje
- de heer prof. dr. P.A.H. van Lieshout
- de heer prof. dr. J.H.R. van de Poel (tot 1 november 2017)

De Raad van Advies heeft in 2017 tweemaal vergaderd met de inspectieleiding. In dit overleg met de Raad van Advies kwamen met name de volgende onderwerpen aan de orde:

- de vernieuwing van het toezicht;
- de Staat van het Onderwijs;
- het Jaarwerkplan 2018.

In september 2017 is Fons van Wieringen overleden. Hij was tot oktober 2015 voorzitter van onze Raad van Advies. In een rouwadvertentie hebben we samen met het ministerie van OCW uiting gegeven aan ons medeleven met zijn naasten en aan onze waardering voor wat hij heeft betekend voor het onderwijs en voor het toezicht.

7.800
E-mails beantwoord

11.637
LinkedIn connecties

9.730
Telefoongesprekken

526
Berichten op social media

25.000
Twitteraccount volgers

3. Activiteiten

Vanaf 1 augustus 2017 is het vernieuwde toezicht formeel van start gegaan. In de eerste helft van 2017 hebben we, behalve de reguliere toezicht-activiteiten, onderzoeken uitgevoerd bij besturen en scholen volgens het vernieuwde toezicht. Dit hebben we gedaan om zelf verdere praktijkervaring op te doen, en ook om het veld te laten wennen aan de nieuwe manier van toezicht. Naast dit instellingstoezicht hebben we ook thematisch onderzoek gedaan en hebben we de jaarlijkse Staat van het Onderwijs uitgebracht.

Toezicht op het primair onderwijs

In 2017 hebben we in het primair onderwijs 1.394 onderzoeken uitgevoerd.

Typen onderzoek en aantallen, primair onderwijs 2017

Type onderzoek	Aantal
Vierjaarlijks onderzoek van een bestuur	162
Verificatieonderzoek op een school	287
Onderzoek naar waardering 'goed' van een school	36
Risico-onderzoek op een school	113
Herstelonderzoek op een school	128
Onderzoek in kader stelsel- en themaonderzoek op een school (Staat van het Onderwijs)	322
Overige schoolbezoeken in kader 4-jaarsverplichting	284
VVE gemeenten	34
VVE locaties	28
Totaal	1.394

Eind 2017 was er in het primair onderwijs sprake van 7.041 oordelen (voorheen arrangementen).

Oordelen/arrangementen primair onderwijs 2017 per 1 januari 2018

Oordeel / Arrangement	Aantal	Percentage
Goed	18	0,3%
Voldoende of geen beoordeling	6926	98,3%
Onvoldoende	78	1,1%
Zeer zwak	19	0,3%
Totaal	7.041	100,0%

Het primair onderwijs is in 2017 in enkele sectoroverstijgende themaonderzoeken betrokken. Deze onderzoeken zijn opgenomen in de overzichtstabel 'Themaonderzoek' op pagina 21.

Toezicht op het voortgezet onderwijs

In 2017 hebben we in het voortgezet onderwijs 487 onderzoeken uitgevoerd.

Typen onderzoek en aantallen, voortgezet onderwijs 2017

Type onderzoek/bezoek	Aantal
Vierjaarlijks onderzoek van een bestuur (afgerond)	26
Vierjaarlijks onderzoek van een bestuur (lopend)	52
Bestuursgesprekken	12
Verificatieonderzoek op een school	Niet beschikbaar
Risico-onderzoek op een school	154
Follow-up onderzoek op een school	151
Eerste Opvang Anderstaligen (EOA)	23
Praktijkonderwijs, Internationaal geïntereerd voortgezet onderwijs (IGVO) en niet bekostigd onderwijs (NBO; B2 en B3-scholen)	20
Vierjaarlijks bezoek (waarderingskader 2013)	19
Onderzoek in kader stelsel- en themaonderzoek op een school (Staat van het Onderwijs)	130
Totaal	587

Eind 2017 was er in het voortgezet onderwijs sprake van 2.885 oordelen (voorheen arrangementen).

Oordelen/arrangementen voortgezet onderwijs per 1 januari 2018

Arrangement	Aantal	Percentage
Goed	40	1,4%
Voldoende	2.814	96,3%
Onvoldoende of zwak	62	2,1%
Zeer zwak	7	0,2%
Totaal	2.885	100%

Specifiek in het voortgezet onderwijs hebben we in 2017 de volgende themaonderzoeken uitgebracht:

- De kwaliteit van de afname van het centraal schriftelijk en praktisch examen 2016 (maart 2017);
- Risicoscholen onbevoegd lesgeven; de knelpunten van scholen met veel onbevoegd gegeven lessen schooljaar 2015/2016 - 2016/2017 (november 2017).

Het voortgezet onderwijs is daarnaast in 2017 in een aantal sectoroverstijgende themaonderzoeken betrokken. Deze onderzoeken zijn opgenomen in de overzichtstabellen 'Themaonderzoek' op pagina 21.

Niet bekostigd onderwijs (primair en voortgezet onderwijs)

In 2017 deden we in het particulier onderwijs 32 onderzoeken en 14 kennismakingsbezoeken. We gaven 21 adviezen aan leerplichtambtenaren. In onderstaande tabel zijn deze aantallen gesplitst naar sector en naar type activiteit.

Activiteiten in niet bekostigd onderwijs (primair en voortgezet onderwijs)

Type activiteit	Primair onderwijs	Voortgezet onderwijs
Kennismaking	9	5
Advies	14	7
Kwaliteitsonderzoek	16 (2 onaangekondigd)	9 (2 onaangekondigd)
Herstelonderzoek	1	1
Overige bezoeken	3	2

Nederlands onderwijs in het buitenland (primair en voortgezet onderwijs)

We hebben toezicht op de Nederlandse scholen in het buitenland die in aanmerking komen voor ondersteuning door de overheid via de Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland (NOB). Het gaat om ruim 200 leslocaties voor Nederlandse Taal en Cultuur (NTC-scholen), circa 19 dagscholen (15 voor primair onderwijs, 4 voor voortgezet onderwijs) en 7 instellingen die afstandsonderwijs verzorgen. In totaal gaat het om ongeveer 13.000 leerlingen.

In 2017 hebben we in totaal 50 NTC-scholen (36 primair onderwijs en 14 voortgezet onderwijs) bezocht, 4 dagscholen (2 po en 2 vo) en één instelling voor afstandsonderwijs (zowel po als vo). Eén NTC-school (po) heeft een aangepast arrangement gekregen. Een aantal scholen is gestopt, omdat het leerlingenaantal afnam of omdat niet meer aan de eisen kon worden voldaan.

In 2017 rapporteerde de inspectie over de gevolgen van de bezuinigingen op de subsidie voor Nederlands onderwijs in het buitenland. Het rapport *De gevolgen van het nieuwe budgettaire kader Nederlands onderwijs buitenland* werd op 26 september 2017 gepubliceerd.

Toezicht op het (voortgezet) speciaal onderwijs

In het (voortgezet) speciaal onderwijs hebben we in 2017 de volgende onderzoeken uitgevoerd.

Typen onderzoek en aantallen, (voortgezet) speciaal onderwijs 2017

Type onderzoek bij (v)so scholen	Aantal
Vierjaarlijks onderzoek van een bestuur	28
Verificatieonderzoek op een school	36
Onderzoek naar waardering 'goed' van een school	7
Risico-onderzoek op een school	10
Follow-up onderzoek op een school	21
Onderzoek nieuwe scholen	2
Onderzoek in kader stelsel- en themaonderzoek en Staat van het Onderwijs	58
Specifiek onderzoek	16
Totaal	178

Wat samenwerkingsverbanden betreft, hebben we in 2017 65 onderzoeken gedaan.

Typen onderzoek toezicht op samenwerkingsverbanden po en vo

Type onderzoek toezicht op samenwerkingsverbanden	Aantal
Vierjaarlijks onderzoek bestuur en samenwerkingsverband	43
Thema thuiszittersregistratie	8
Voortgangsgesprekken (=follow-up)	14
Totaal	65

Eind 2017 was er in het (voortgezet) speciaal onderwijs sprake van 655 oordelen (voorheen arrangementen).

Oordelen per 1 januari 2018

Arrangement	Aantal	Percentage
Goed	10	1,52%
Voldoende	614	93,74%
Onvoldoende	15	2,29%
Zeer zwak	2	0,31%
Nog geen arrangement (nieuwe scholen)	14	2,14%
	655	100%

Toezicht op het middelbaar beroepsonderwijs

In het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) hebben we in 2017 de volgende onderzoeken uitgevoerd.

Type onderzoek bij mbo-instellingen	Aantal
Drie- of vierjaarlijks onderzoek bij bestuur en opleidingen	34
Jaarlijkse prestatieanalyse	164
Stelselonderzoeken voor De Staat van het Onderwijs	90
Onderzoek naar kwaliteitsverbetering/herstelonderzoek op instellingsniveau	18
Onderzoek naar kwaliteitsverbetering/herstelonderzoek op opleidingsniveau	297
Onderzoek naar aanleiding van een signaal	27
Totaal	630

In het mbo hebben we in 2017 bij 34 instellingen het vierjaarlijks onderzoek bij bestuur en opleidingen of de voorloper daarvan (*Staat van de Instelling*) uitgevoerd. Het ging daarbij om 13 bekostigde instellingen, 20 niet-bekostigde instellingen en 1 exameninstelling. Bij de overige 164 instellingen voerden we onze waarborgfunctie uit door een jaarlijkse prestatieanalyse op te maken. Voor het verslag over de staat van het onderwijs onderzochten we bij 23 bekostigde instellingen 90 opleidingen. In dit kader onderzochten we ook 14 niet-bekostigde opleidingen. Deze onderzoeken vielen samen met vierjaarlijkse onderzoeken.

In 2017 hebben we 297 onderzoeken uitgevoerd naar het herstel van de kwaliteit van opleidingen, als vervolg op het oordeel 'onvoldoende' in voorgaande jaren. Bij 18 instellingen voerden we vervolgtoezicht uit naar de kwaliteitsborging op instellingsniveau. Verder voerden we 27 onderzoeken uit naar aanleiding van signalen. Op 31 december 2017 waren er negen zeer zwakke mbo-opleidingen. Daarnaast waren er 75 mbo-opleidingen waarvan de examinering onder de maat was.

In 2017 hebben we in het mbo specifiek aandacht besteed aan de naleving van de wet- en regelgeving op het gebied van de registratie en melding van ongeoorloofd verzuim en op het gebied van schoolkosten. Daarnaast maakten we een start met de intensivering van het toezicht op de naleving van de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Bij bekostigde instellingen deden we een nadere verkenning hoe mbo instellingen loopbaanoriëntatie en -begeleiding vormgeven. We rapporteren hierover in de Staat van het Onderwijs in 2018.

In 2017 hebben we twee themaonderzoeken uitgevoerd binnen de sector mbo. Deze themaonderzoeken lopen door in 2018 en leiden beide tot een onderzoeksrapport. Het gaat om de volgende onderzoeken:

- Kwaliteit van entreeopleidingen (thema kansengelijkheid en toegankelijkheid);
- Verkorte opleidingen (thema diplomering en flexibilisering).

Het mbo is daarnaast in enkele sectoroverstijgende themaonderzoeken meegenomen. Deze onderzoeken zijn opgenomen in de overzichtstabellen 'Themaonderzoek' op pagina 21.

Toezicht op het hoger onderwijs

De inspectie doet in het hoger onderwijs onderzoek naar de naleving van wet- en regelgeving door de instellingen voor hoger onderwijs en kan bij ernstige signalen of incidenten een onderzoek instellen. De inspectie doet geen onderzoek naar de kwaliteit van het onderwijs op instellingsniveau. Dit is de taak van de Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO), waar wij nauw mee samenwerken. In 2017 hebben we op basis van signalen en ook op basis van onze meerjarige planning gesprekken gevoerd met instellingsbesturen. We behandelen ook toetredingsverzoeken. In 2017 zijn er echter geen toetredingsverzoeken ingediend.

In 2017 hebben we de volgende themaonderzoeken gepubliceerd:

- Selectie: meer dan cijfers alleen (juli 2017);
- De opleidingsaccreditatie in het hoger onderwijs – tussenbericht (december 2017).

Daarnaast hebben we het sectorbeeld Techniek gepubliceerd (maart 2017). Het sectorbeeld Lerarenopleidingen hebben we van een update voorzien en we hebben 10 sectorprofielen gepubliceerd (juli 2017). Ook hebben we diverse aanvullende stelseltaken uitgevoerd. Een daarvan is het beoordelen en het bevorderen van de kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel. We hebben verder OCW van advies voorzien op de ontvangen aanvragen in het kader van Leven Lang Leren en we hebben een webpagina ingericht voor het thema Docentkwaliteit in het hoger onderwijs.

Financieel toezicht

Verdere afname aangepast financieel toezicht funderend onderwijs

Eind 2017 stonden 18 instellingen in het funderend onderwijs onder aangepast financieel continuïteits-toezicht: 7 instellingen voor basisonderwijs, 2 expertisecentra en 9 instellingen voor voortgezet onderwijs, waaronder 3 instellingen in Caribisch Nederland. Vorig jaar stonden nog 23 instellingen onder aangepast financieel continuïteitstoezicht. De verbetering is mede te danken aan intensiever toezicht van de inspectie op realisatie van de verbeterplannen van instellingen. In het mbo stonden begin 2017 3 instellingen onder aangepast continuïteitstoezicht.

Gedurende 2017 is bij vijf besturen het aangepast financieel continuïteitstoezicht beëindigd en hebben we drie nieuwe besturen onder aangepast toezicht geplaatst. Het gaat hier om een basisschool, een instelling voor voortgezet onderwijs en een mbo-instelling. Voor een andere mbo-instelling hebben we het voornemen uitgesproken om het aangepaste toezicht terug te brengen naar basistoezicht. Aan weer een andere mbo-instelling hebben we eind 2017 het voornemen kenbaar gemaakt om het toezicht te verscherpen. In 2017 waren er in het hoger onderwijs geen instellingen die onder aangepast financieel continuïteitstoezicht stonden.

In het funderend onderwijs hebben we in 2017 circa 97 jaarverslagen (2016) onderzocht op mogelijke continuïteitsrisico's. Bij 11 instellingen zagen we aanleiding voor nader onderzoek ter plaatse. In het mbo en hoger onderwijs deden we 66 analyses en was er bij 30 instellingen (16 mbo en 14 ho) aanleiding om de financiële positie nader te onderzoeken. In een aantal gevallen voerden we ook een bestuursgesprek. Het aantal mbo-instellingen was dit jaar relatief groot, omdat we alle aoc's geanalyseerd hebben.

Vierjaarlijks bezoek bij besturen en scholen

In de eerste helft van 2017 hebben we deelgenomen aan de pilot-onderzoeken voor het vierjaarlijks onderzoek bij besturen en scholen dat per 1 augustus 2017 is ingevoerd. In het kader van deze pilot-onderzoeken hebben we het financieel beheer (continuïteit, rechtmatigheid en doelmatigheid) onderzocht bij 119 instellingen. Vanaf 1 augustus 2017 is het financieel toezicht een vast onderdeel van de vierjaarlijkse onderzoeken. Met het oog hierop hebben we 269 analyses uitgevoerd en deelgenomen aan 70 onderzoeken: 60 in het funderend onderwijs en 10 in het mbo.

Analyse jaarrekeningen van 402 instellingen op rechtmatigheid

Van 402 instellingen hebben we de jaarrekeningen geanalyseerd op rechtmatigheidsaspecten. Hiervoor is ook gebruik gemaakt van controleverklaringen die zijn afgegeven door instellingsaccountants. In een aantal gevallen hebben we nader onderzoek uitgevoerd, leidend tot herstel of een schriftelijke waarschuwing aan de instelling.

Signalen over onrechtmatigheden bij verkrijging en besteding rijksbijdragen

In 2017 hebben we in het funderend onderwijs 41 signalen ontvangen over onrechtmatigheden bij verkrijging en besteding van rijksbijdragen. Daarvan zijn er 16 afgehandeld. Daarnaast zijn 31 oudere signalen afgehandeld. Eind 2017 waren 18 signalen uit 2016 nog in behandeling. Wat het mbo en hoger onderwijs betreft, hebben we in 2017 14 signalen ontvangen, waarvan er 8 zijn afgehandeld en 6 eind 2017 nog in behandeling waren. Daarnaast waren er eind 2018 nog 9 oudere signalen in behandeling.

Wet normering topinkomens

In 2017 hebben we 7 nieuwe meldingen over de Wet normering topinkomens (WNT) ontvangen en waren er 13 signalen ten aanzien van de WNT, deels voortkomend uit de analyse van jaarrekeningen en uit reviews van accountscontroles. In 2017 zijn 18 zaken afgehandeld. Eind 2017 waren 16 dossiers over mogelijke WNT-overtredingen nog niet afgerond.

Reviews van accountantscontroles instellingsaccountants

De inspectie heeft 82 reviews uitgevoerd naar de accountantscontroles van instellingsaccountants op de rechtmatigheid van de bekostiging en besteding van rijksmiddelen en de getrouwheid van de jaarrekening. Vier dossiers (4,9 procent van het totaal) kregen het oordeel 'niet-toereikend' vanwege uiteenlopende onvolkomenheden in de controle met betrekking tot onder meer de jaarverslaggeving, de WNT, de bekostiging en de dossiervorming in het algemeen. In 2016 kregen drie dossiers (3,5 procent van het totaal) het oordeel 'niet-toereikend'. Met ingang van 2016 publiceren we de namen van accountantskantoren met het oordeel 'niet-toereikend' in de jaarlijkse Financiële Staat van het Onderwijs

Themaonderzoek

In 2017 hebben we twee themaonderzoeken uitgevoerd en wel over de volgende thema's:

- Verantwoording over goed bestuur in het funderend onderwijs (november 2017);
- Financiële positie AOC's (loopt door in 2018).

Daarnaast hebben we een bijdrage geleverd aan het themaonderzoek van MBO naar Entree-opleidingen (loopt door in 2018) en doen we een meerjarig monitoringsonderzoek in het vierjaarlijks onderzoek naar besturen en scholen; dit is gericht op de kwaliteit van de continuïteitsparagraaf.

Peil.onderwijs

Onder de naam *Peil.onderwijs* voert de inspectie de regie over periodieke peilingsonderzoeken in het primair onderwijs.

Begin maart 2017 is de rapportage over het peilingsonderzoek *Kunstzinnige oriëntatie einde basisonderwijs* verschenen; eind mei 2017 volgde de rapportage over het peilingsonderzoek *Natuur en Techniek einde basisonderwijs*. Tegelijkertijd met de Staat van het Onderwijs 2015/2016 publiceerden we de jaarlijkse rapportage over de beheersing van de referentieniveaus taal en rekenen aan het einde van het basisonderwijs op basis van de gegevens van de Centrale Eindtoets 2016. Daarnaast publiceerden we een rapport over de succesfactoren van vier scholen met veel leerlingen van laagopgeleide ouders die er in slagen hun leerlingen op een hoog taal- en rekenniveau te brengen.

Naast deze publicaties hebben we in 2017 werkzaamheden verricht ter voorbereiding op toekomstige publicaties. We hebben analyses verricht op de gegevens van de Centrale Eindtoets 2017 voor de jaarlijkse meting taal en rekenen 2016/2017. Deze rapportage brengen we tegelijk met de Staat van Het Onderwijs 2016/2017 uit. Daarnaast hebben we de data-analyse voor de peiling *Bewegingsonderwijs einde (speciaal) basisonderwijs* afgerond. In het voorjaar van 2018 verschijnt de rapportage over deze peiling. Ook zijn in 2017 de data voor het peilingsonderzoek *Mondelinge taalvaardigheid einde basisonderwijs* verzameld. De inspectie zal begin 2019 over deze peiling rapporteren.

In 2017 zijn ook twee nieuwe peilingen van start gegaan: de peiling *Engels einde basisonderwijs* en de peiling *Mondelinge taalvaardigheid (spreken, gesprekken en luisteren) einde speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs (voormalig cluster 4)*. Tevens hebben we in het kader van Peil.onderwijs in 2017 in samenwerking met het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) opdrachten voor twee nieuwe peilingsonderzoeken (*Rekenen-Wiskunde einde (speciaal) basisonderwijs* en *Schrijfvaardigheid einde (speciaal) basisonderwijs*) uitgezet. In het voorjaar van 2018 wordt bekend welke consortia het onderzoek gaan doen.

Ten slotte is in opdracht van Peil.onderwijs gestart met het opstellen van een domeinbeschrijving en reviewstudie voor de peiling *Burgerschap einde basisonderwijs*. De opdracht voor het uitvoeren van dit peilingsonderzoek zal in 2018 worden uitgezet.

Themaonderzoek

In 2017 heeft de inspectie behalve de jaarlijkse Staat van het Onderwijs, een aantal thematische rapporten uitgebracht. In een aantal gevallen ging de onderzoeksrapportage gepaard met bijvoorbeeld een congres of een rondetafel.

Maand	Rapport	Sector
Februari 2017	Burgerschap op school; Een beschrijving van burgerschapsonderwijs en de maatschappelijke stage	po, vo, so en mbo
Februari 2017	Investeren loont! Eindrapportage monitor kwaliteit voor- en vroegschoolse educatie in de 37 grote steden in 2015/2016	vve
Maart 2017	De ontwikkeling van het onderwijs in Caribisch Nederland 2014-2016	po, vo, so en mbo
Maart 2017	Peil.Kunstzinnige oriëntatie 2015-2016	po
Maart 2017	De kwaliteit van de afname van het centraal schriftelijk en praktisch examen 2016	vo
April 2017	Peil.onderwijs: Taal en rekenen	po
Mei 2017	Peil.Natuur & techniek 2015-2016	po
Juli 2017	Selectie: meer dan cijfers alleen; decentrale selectie bij bachelor- en masteropleidingen in het bekostigd hoger onderwijs; monitor selectie en toegankelijkheid	ho
September 2017	De gevolgen van het nieuwe budgettaire kader Nederlands onderwijs buitenland	po en vo
November 2017	Toezicht en handhaving kinderopvang landelijke rapportage 2016	ko
November 2017	Risicoscholen onbevoegd lesgeven; de knelpunten van scholen met veel onbevoegd gegeven lessen schooljaar 2015/2016 - 2016/2017	vo
November 2017	Verantwoording over goed bestuur in het funderend onderwijs; Verkennend onderzoek naar verantwoording over wettelijke vereisten voor goed bestuur in jaarverslagen in het funderend onderwijs	funderend onderwijs
November 2017	Financiële Staat van het Onderwijs	alle sectoren
December 2017	De opleidingsaccreditatie in het hoger onderwijs tussenbericht over de kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel	ho

Er is ook een aantal thematische onderzoeken dat (grotendeels) in 2017 is gedaan en dat in 2018 leidt tot een publicatie en/of andere vormen van aandacht. Deze onderzoeken staan in onderstaand overzicht.

Onderzoek	Sector(en)
Jaarlijkse meting taal en rekenen 16/17	po
Rapport 1-tier bestuursmodel	po
Peil.Bewegingsonderwijs einde basisonderwijs en einde speciaal basisonderwijs	po
Kansen(on)gelijkheid bij de overgangen PO-VO	po en vo
Kwaliteit van verkorte opleidingen mbo (bekostigd en niet-bekostigd)	mbo
Kwaliteit van Entreeopleidingen mbo	mbo
Financiële positie agrarische opleidingscentra (AOC's)	mbo
Selectie en toegankelijkheid: studeren met een functiebeperking in het bekostigde ho	ho
Selectie en toegankelijkheid: monitor in- en doorstroom ho 2017	ho
Selectie en toegankelijkheid: selectie in de masterfase	ho

(Programmatistische) handhaving

Uit ons toezicht kan voortvloeien dat het nodig is om in te grijpen als de regels niet worden nageleefd. Dit doen we dan op basis van het mandaat dat de minister ons heeft verleend.

Bij de handhaving van wet- en regelgeving stond in 2017 een aantal meerjarige thema's centraal: de zorgplicht binnen het passend onderwijs, leerplicht en voortijdig schoolverlaten, de verklaringen omtrent gedrag, de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld, de kwaliteit van leraren en de scheiding tussen bestuur en intern toezicht. Het onderzoek naar de naleving van wet- en regelgeving is onderdeel van het reguliere onderzoek op scholen en instellingen.

In 2017 hebben we in een aantal gevallen namens de minister waarschuwingen gegeven of terugvorderingen gedaan. In het funderend onderwijs hebben we in 2017 in totaal 30 terugvorderingen gedaan. In het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) hebben we in 2017 één terugvordering gedaan. Deze terugvorderingen hadden betrekking op onrechtmatige bestedingen of te hoog vastgestelde bekostiging. In één geval (in het primair onderwijs) hebben we een deel van de bekostiging ingehouden. Dit had te maken met het onjuist hanteren van de ouderbijdrage.

In het mbo hebben we in 2017 aan 77 opleidingen waarschuwingen verzonden. Dit gebeurde, nadat we hadden vastgesteld dat er sprake was van onvoldoende onderwijskwaliteit (5 gevallen), onvoldoende examenkwaliteit (48 gevallen) of niet voldoen aan wettelijke vereisten (24 gevallen). Bij 3 opleidingen was de examenkwaliteit bij een in 2016 uitgevoerd onderzoek naar kwaliteitsverbetering nog steeds onvoldoende. Bij deze opleidingen heeft de minister de instelling het recht op het verzorgen van de examinering ontnomen.

Aangrenzende terreinen van toezicht

De inspectie houdt ook toezicht op een aantal aangrenzende terreinen.

Kinderopvang en peuterspeelzalen

In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft de inspectie interbestuurlijk toezicht op de uitvoering van het gemeentelijk toezicht op de kinderopvang en de peuterspeelzalen. In 2017 heeft de inspectie hierover haar jaarlijks Landelijk Rapport uitgebracht over 2016. Het Landelijk Rapport ontwikkelt zich steeds meer tot een rapportage over het stelsel. Voor twee hoofdstukken hebben we samengewerkt met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en met GGD GHOR Nederland, de koepelorganisatie van de GGD'en en GHOR-bureaus.³

Naast het Landelijk Rapport heeft de inspectie in 2017 het rapport 'Verschillen in GGD-toezicht in kaart gebracht' aan de staatssecretaris van SZW aangeboden. We hebben dit onderzoek gedaan in samenwerking met GGD GHOR Nederland (in opdracht van SZW).

In 2017 hebben we tien onderzoekwaardige signalen over kinderopvang in behandeling genomen. Waar nodig hebben we gemeenten aangesproken op hun verantwoordelijkheden en gestimuleerd om een effectieve aanpak te kiezen. Waar dat opportuun is leggen we signalen neer bij het ministerie van SZW die bijvoorbeeld bij de beleidsvorming benut kunnen worden.

Er waren in 2017 acht gemeenten met een B-status. Het gaat hier om gemeenten die de uitvoering van het gemeentelijk toezicht niet op orde hebben en een verbetertraject zijn gestart. Bij deze gemeenten volgen we de voortgang van het verbetertraject.

Medio 2017 zijn we een onderzoek gestart naar herhaalde handhavingsadviezen. Hiermee willen we aangrijpingspunten vinden voor effectiever(e) toezicht en handhaving en dus het verminderen van het aantal houders van voorzieningen dat herhaaldelijk (zwaardere) overtredingen begaat. We doen dit onderzoek in samenwerking met VNG en GGD GHOR Nederland. Ook zijn we in 2017 gestart met een onderzoek naar de vraag in hoeverre de geboden kwaliteit van kinderopvangorganisaties een relatie heeft met het inkomen van de ouders.

In het traject Innovatie en Kwaliteit in de kinderopvang (IKK) van SZW draagt de inspectie waar mogelijk bij aan verbeteringen in de kwaliteit kinderopvang en het uit te voeren toezicht.

We werken toe naar het uitbrengen van één rapport aan de gemeente over zowel kinderopvang als voor- en vroegschoolse educatie (vve). In combinatie daarmee geven we in afstemming met de ministeries van OCW en SZW het locatietoezicht effectiever en efficiënter vorm. In 2017 zijn we gestart met het voorbereiden van onderzoeken waarin we het toezicht op beide terreinen integreren.

Voor- en vroegschoolse educatie (vve)

Rond januari 2017 hebben we een vragenlijst uitgezet onder alle gemeenten die een budget hebben voor het onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Bij een steekproef van 32 gemeenten hebben we in 2017 nader onderzoek gedaan. Het steekproefonderzoek op de locaties en in de gemeenten leidt tot een rapportage in het verslag over de staat van het onderwijs van 2018.

Naast het steekproefonderzoek hebben we in 2017 signaalgestuurd toezicht uitgevoerd bij gemeenten die niet aan hun wettelijke verplichtingen voor de voor- en vroegschoolse educatie (vve) voldeden en geen verbetering hebben laten zien. Ook deden we nader onderzoek naar de vve-locaties met een ernstig risico in de kwaliteit van vve volgens de oordelen van de GGD.

³ GGD staat voor Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst. GHOR voor de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio.

Overige toezichtactiviteiten

Predicaat Excellente School

Vanaf 2015 valt het predicaat Excellente School onder verantwoordelijkheid van de inspectie. De inspectie verzorgt de inhoudelijke en logistieke ondersteuning van de jury die de excellentie beoordeelt. Een voorwaarde voor excellentie is dat een school goed onderwijs biedt. Voorafgaand aan de beoordeling door de jury onderzoekt de inspectie daarom de algemene onderwijskwaliteit.

In 2017 hebben 121 scholen/schoolsoorten zich aangemeld voor het predicaat Excellente School. De inspecteur-generaal heeft uiteindelijk 49 predicated Excellente School 2017 toegekend, op basis van de adviezen van de Jury Excellente Scholen. Het gaat om:

- 16 scholen voor primair onderwijs (regulier basisonderwijs en speciaal basisonderwijs)
- 31 scholen voor voortgezet onderwijs inclusief praktijkonderwijs
- 2 scholen voor speciaal onderwijs (so & vso)

De waardering 'goed' is vanaf 2017 voorwaarde voor deelname aan het traject Excellente School. Hiermee sluit het traject aan bij het vernieuwde toezicht dat vanaf 1 augustus 2017 van kracht is geworden. Dit vernieuwde toezicht biedt besturen de mogelijkheid de waardering 'goed' voor een school aan te vragen. In het kader van het traject Excellente School 2018 is het nog mogelijk een aanvraag voor de waardering 'goed' te doen via de aanmelding voor het traject Excellente school. Daarna kan dit niet meer. Een school kan zich dan alleen nog aanmelden, als zij de waardering 'goed' reeds heeft. Aanvragen voor 'goed' lopen dan enkel nog via het reguliere toezicht.

Vertrouwensinspecteurs

De vertrouwensinspecteurs behandelen meldingen over seksuele intimidatie, seksueel misbruik, psychisch en fysiek geweld, discriminatie en radicalisering binnen de context van het onderwijs en de kinderopvang. In het schooljaar 2016/2017 registreerden onze vertrouwensinspecteurs 2.074 meldingen in één van de genoemde categorieën over het onderwijs en 128 over de kinderopvang.

Meldingen Onderwijs per schooljaar

	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Seksueel misbruik	86	112	102	106
Seksuele intimidatie	249	254	235	247
Psychisch geweld	1.174	1.098	979	1.044
Fysiek geweld	543	426	569	554
Discriminatie en radicalisering	23	62	33	45
Overig	107	48	44	78
Totaal	2.182	2.000	1.962	2.074

Sinds 2012 behandelen de vertrouwensinspecteurs ook meldingen betreffende de kinderopvang. Met het ministerie van SZW is afgesproken dat we hierover per kalenderjaar rapporteren.

Meldingen Kinderopvang per kalenderjaar

	2014	2015	2016	2017
Seksueel misbruik	11	16	23	24
Seksuele intimidatie	21	20	6	24
Psychisch geweld	15	7	24	17
Fysiek geweld	41	30	52	54
Overig	11	5	2	9
Totaal	99	78	107	128

ca. 3000
Onderzoeken en
bezoeken

14
Themarapporten
gepubliceerd

163
Jaarverslagen onderzocht
op continuïteitsrisico's

2.202
Meldingen bij
vertrouwensinspecteurs

402
Jaarrekeningen
geanalyseerd

4. Organisatie

In 2017 hebben we belangrijke stappen gezet om de verantwoordelijkheden lager in de organisatie te leggen en de professionele ruimte van de medewerkers te vergroten. In de eerste helft van het jaar is de voorbereiding van de medewerkers op de formele start van het vernieuwde toezicht afgerond. We hebben een roadmap opgesteld voor het doorvoeren van verbeteringen in het informatiebeleid, gericht op voorzieningen die ons werk optimaal ondersteunen. Wat het personeel betreft, valt op dat het ziekteverzuim na een daling in 2016 weer is gestegen. Dit heeft onze nadrukkelijke aandacht.

Leiding en management

De organisatie kent een tweehoofdige inspectieleiding en twee managementlagen: directeuren en afdelingshoofden.

De inspectieleiding bestond in 2017 uit:

- drs. Monique Vogelzang, inspecteur-generaal
- dr. Arnold Jonk, plaatsvervangend inspecteur-generaal

Het managementteam van de inspectie bestond in 2017 uit de inspectieleiding en de volgende directeuren:

- drs. Rutger Meijer, directeur toezicht primair onderwijs
- drs. Hariët Pinkster, directeur toezicht voortgezet onderwijs
- drs. Christa Broeren, directeur toezicht speciaal onderwijs
- mr. drs. Gerard Bukkems, directeur toezicht middelbaar beroepsonderwijs
- drs. Erik Martijnse, directeur toezicht hoger onderwijs
- dr. Bert Bulder, directeur kennis
- drs. Jeroen van Wingerde RA, directeur rekenschap & juridische zaken
- drs. Cas Teijssen, directeur bestuursondersteuning

De directies primair onderwijs, speciaal onderwijs en kennis maakten deel uit van de portefeuille van de plaatsvervangend inspecteur-generaal. De directies voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger onderwijs, bestuursondersteuning en rekenschap & juridische zaken maakten deel uit van de portefeuille van de inspecteur-generaal.

Sturingsmodel

In 2017 hebben we ons sturingsmodel verder uitgewerkt en een nieuwe overlegstructuur ingevoerd.

Het sturingsmodel is gericht op het lager in de organisatie leggen van verantwoordelijkheden en op de bevordering van de professionele ruimte van de medewerkers. Om dit te kunnen realiseren en om het vernieuwd toezicht goed uit te kunnen voeren hebben we medewerkers in 2017 verder geschoold in het teamgericht werken. Op basis van de kernwaarden van de inspectie (onafhankelijk, transparant, professioneel, selectief, slagvaardig en samenwerkend) werken we aan de professionalisering en het persoonlijk leiderschap van ons personeel en onze leidinggevenden.

In de nieuwe overlegstructuur is er naast het wekelijks overleg van het managementteam (inspectieleiding en directeuren) een maandelijks directeurenoverleg en een tweewekelijks overleg van het zogenoemde platform toezicht. In het platform toezicht bespreken afdelingshoofden van alle directies de implementatie van verbeteringen op tactisch- en operationeel niveau. In het directeurenoverleg komt inspectiebreed beleid aan de orde, bijvoorbeeld op het terrein van mobiliteit. Het managementteam van inspectieleiding en directeuren (Het MT-inspectie) kan zo meer op strategisch niveau opereren en zich op de langere termijn richten.

Personeelsbeleid

Zoals aangegeven zijn in de eerste helft van 2017 alle medewerkers geschoold ter voorbereiding op de veranderingen in onze werkwijze per 1 augustus 2017. Dit werd georganiseerd door onze Inspectie Academie. Daarnaast hebben we onze staffunctie opnieuw vormgegeven, vanuit de gedachte 'optimale ondersteuning voor effectief toezicht'. Er zijn 4 afdelingen gevormd: Advies, Beleidsondersteuning en Innovatie (deze afdeling adviseert en ondersteunt het management op het gebied van de strategische beleidsontwikkeling voor het toezicht en adviseert op het gebied van personeel, organisatie, communicatie en opleiding), Klantcontact, ICT en contracten, en Control en kwaliteit.

Personeelsgegevens

Het personeelsbestand is in 2017 licht gestegen. Op 1 januari 2017 waren er 544 medewerkers in dienst (499 fte's), op 31 december waren dat er 551 (504 fte's). De gemiddelde leeftijd van het personeel van de inspectie was eind 2017 50,2 jaar, het gemiddeld aantal (rijks)dienstjaren bedroeg 12,9.

Het ziekteverzuim is het afgelopen jaar gestegen, ondanks de acties die we in gang hebben gezet om een (verdere) daling te realiseren. We doelen hier op acties als intensieve begeleiding van langdurig zieken, trainingen voor leidinggevenden over het herkennen van signalen en het goede gesprek hierover, cognitieve fitness voor medewerkers op kantoor en het op managementniveau bespreken van goede voorbeelden van preventie en ziekteverzuim. In 2018 zetten we nog meer in op preventie en op versterking van de veerkracht van onze medewerkers. Dit doen we onder meer door een vitaliteitscoach aan te stellen en leidinggevenden verder te trainen, een in-company mindfulness cursus aan te bieden en de werkdruk te monitoren met behulp van tijdschrijven.

	2013	2014	2015	2016	2017
Bezetting in personen	567	595	583	544	551
Bezetting in fte	535	552	537	499	504
Gemiddelde leeftijd	49,2	48,9	49,4	50,4	50,2
Ziekteverzuim (%)	4,3	4,7	4,4	4,0	5,6
Vrouwelijke werknemers (%)	62	62	62	62	63
Gemiddelde (rijks)dienstjaren	12,0	11,9	12,5	13,2	12,9

Veiligheid en integriteit van ons personeel

In 2017 hebben onze vertrouwenspersonen 15 meldingen ontvangen van ongewenste omgangsvormen. In vergelijking met 2016 is dit een verdrievoudiging. De meldingen liggen vooral op het terrein van verstoorde arbeidsverhoudingen tussen medewerker en leidinggevende. Er is geen eenduidige verklaring voor de stijging. Een mogelijke (deel)verklaring is de betere bekendheid van de vertrouwenspersonen als gevolg van gerichte communicatie in de vorm van bijvoorbeeld nieuwe flyers, een korte introductie voor nieuwe medewerkers en communicatie via het Rijksportaal (intranet).

Over schending van de integriteit zijn in 2017 geen meldingen gedaan. In 2016 waren er op dit terrein drie meldingen.

Certificering ISO 9001 norm

Als inspectie beoordelen we de kwaliteit en kwaliteitszorg van onderwijsinstellingen. Daarom vinden we dat we ook kritisch moeten laten kijken naar ons eigen werk. Dat gebeurt door een onafhankelijke partij. In 2015 heeft Bureau Veritas ons tegen de ISO norm 9001:2008 gecertificeerd.

Na een eerste tussentijdse beoordeling in 2016 heeft Bureau Veritas in november 2017 een tweede tussentijdse beoordeling uitgevoerd om na te gaan of we blijvend aan de ISO:2008 norm voldoen. De beoordeling was positief: er zijn geen zogenaamde non-conformiteiten of verbeterpunten geconstateerd. Bureau Veritas noemde de zorgvuldige invoering van de nieuwe werkwijze in het toezicht en de betrokkenheid van de inspectiemedewerkers als sterke punten.

In 2017 zijn we voor de laatste keer tegen de ISO 9001:2008 norm beoordeeld. In september 2018 komt deze norm namelijk te vervallen. Daarvoor in de plaats komt de ISO 9001:2015 norm.

Informatiebeleid

In 2017 hebben we ons informatiebeleid geactualiseerd en een *roadmap* opgesteld voor het doorvoeren van verbeteringen. De komende jaren werken we (verder) aan een verbetering van het informatievoorzienings-landschap, dat wil zeggen de ondersteuning van ons werk in de breedste zin van het woord. Daarbij zoeken we aansluiting bij het ministerie van OCW, andere inspecties en rijksbrede informatievoorzieningen.

In 2017 hebben we de zogenoemde rapporten-editor gerealiseerd. Deze maakt het mogelijk onze toezichtbevindingen volgens de nieuwe werkwijze te registreren en de betreffende gegevens te tonen op onze website en in het Internet Schooldossier (ISD). Ook is de kwaliteit van de data verder verbeterd en maken we onze data steeds meer als open data openbaar via de pagina www.onderwijsinspectie.nl/trends-en-ontwikkelingen.

Begroting en realisatie

Voor 2017 hebben we aanvankelijk een begroting vastgesteld van € 64 miljoen. Door mutaties in het boekjaar bedroeg het beschikbare budget voor 2017 uiteindelijk € 62,1 miljoen. We hebben het jaar afgesloten met een onder-uitputting van € 0,6 miljoen. De grootste mutaties in 2017 betroffen de loon- en prijsbijstelling van € 0,6 miljoen en een kasschuif naar 2018 van € 2,4 miljoen. De kasschuif vond vooral plaats vanwege vertraging van de realisering van ICT-werkplekken en ICT- projecten.

In onderstaande tabel staat een overzicht van de verschillende kostensoorten.

Kostensoort	Begroting 2017	Realisatie 2017	Percentage budget
Personeel	48,7	47,9	78
Huisvesting	3,5	3,2	6
Automatisering	6,1	6,8	10
Overig materieel	3,8	3,6	6
Totaal	62,1	61,5	

544
Werknemers

499
Bezetting in fte

62%
Vrouw

38%
Man

Colofon

Fotograaf: Marielle van Uitert, Ruben Jorksveld, Rene Verleg
Scholen: Schoonhovens College Schoonhoven,
Sint Lucas Eindhoven, Vrije Universiteit Amsterdam,
Basisschool De Kameleon Utrecht

Inspectie van het Onderwijs

Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2018-06 | gratis

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden
vanaf de website van de Inspectie van het Onderwijs:
www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | april 2018